

УДК 37.016:78:[37.017.4+37.015.31:7]-057.87(510)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-12\(30\)-643-651](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-12(30)-643-651)

Гуменникова Тамара Рудольфівна директорка Придунайської філії
ПрАТ «ВНЗ «МАУП», докторка педагогічних наук, професорка. Ізмаїл,
тел.: (067) 519-74-03, <https://orcid.org/0000-0002-6223-7711>

МУЗИЧНА ОСВІТА В СУЧАСНОМУ КИТАЇ: ПРІОРИТЕТНІСТЬ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО І ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація. Розглянуто проблему розвитку музичної освіти у сучасному Китаю. На основі вивчення музичної культури Китаю знаходимо відповіді на постановку питання становлення та пріоритетів музичної шкільної освіти. Аналіз останніх досліджень і публікацій, розгляд наукової літератури надав можливість визначити основні тенденції музичної освіти у загальноосвітніх школах Китаю, зокрема пріоритетність художньо-естетичного та патріотичного виховання учнівської молоді як підґрунтя збереження, шанування та слідування національним китайським традиціям у мистецтві і культурі. З'ясовано, що важливе значення надається проблемі формування гармонійно розвиненої особистості, яка дуже гостро стоїть у сучасному Китаї. Доведено, що художньо-естетичне виховання, основою якого є залучення до музичної культури, в умовах постійного підсилення патріотичної спрямованості навчання в китайській загальноосвітній школі має стати одним із важливих факторів вирішення цієї проблеми. У статті підкреслюється важливість вивчення музичного мистецтва для розвитку учнівської молоді та її духовного зростання. Акцентовано посилення уваги до музичної освіти, яка є важливою стратегією організації навчання та виховання у початковій і середній школі країни. Визначено, що загальна музична освіта Китаю базується на основі художньо-естетичних цінностей, патріотичної ідеї та національних китайських традицій, що головною ціллю, яка стояла в освітянській програмі було виховання естетичних та духовно-моральних смаків учнівської молоді в процесі формування сучасної гармонійно розвинутої особистості. Одним з таких чинників в загальноосвітній школі Китаю за останнє століття було музичне виховання, яке включало навчання вокально-хоровому співу та грі на музичних інструментах з національним колоритом, проте вибрало в себе перспективні європейські методики, суттєво модернізовані та адаптовані до сучасного етапу розвитку музичної освіти, ролі музичного виховання у формуванні

національної самосвідомості китайської молоді, почуттів художньо-естетичної краси і патріотизму.

Ключові слова: художньо-естетичне виховання учнівської молоді Китаю, патріотизм, мистецтво, музична освіта у загальноосвітній школі, національні традиції.

Gumennikova Tamara Rudolfivna Director of the Danube Branch of PJSC “Higher Education Institution “MAUP”, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor. Izmail, tel.: (067) 519-74-03, <https://orcid.org/0000-0002-6223-7711>

MUSIC EDUCATION IN MODERN CHINA: PRIORITY OF ARTISTIC, AESTHETIC AND PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENTS

Abstract. The problem of the development of music education in modern China is considered. Based on the study of the musical culture of China, we find answers to the question of the formation and priorities of music school education. Analysis of recent research and publications, review of scientific literature made it possible to determine the main trends of music education in secondary schools in China, in particular, the priority of artistic, aesthetic and patriotic education of students as the basis for preserving, respecting and following national Chinese traditions in art and culture. It was found that great importance is attached to the problem of forming a harmoniously developed personality, which is very acute in modern China. It is proved that artistic and aesthetic education, the basis of which is involvement in musical culture, in the conditions of constant strengthening of the patriotic orientation of education in Chinese secondary schools should become one of the important factors in solving this problem. The article emphasizes the importance of studying musical art for the development of students and their spiritual growth. The emphasis is on increasing attention to music education, which is an important strategy for organizing education and upbringing in primary and secondary schools in the country. It is determined that general music education in China is based on artistic and aesthetic values, patriotic ideas and national Chinese traditions, and that the main goal of the educational program was to cultivate aesthetic and spiritual and moral tastes of students in the process of forming a modern harmoniously developed personality. One of such factors in general education schools in China over the past century was music education, which included teaching vocal and choral singing and playing musical instruments with a national flavor, but absorbed promising European methods, significantly modernized and adapted to the modern stage of development of music education, the role of music education in the formation of

national self-awareness of Chinese youth, feelings of artistic and aesthetic beauty and patriotism.

Keywords: artistic and aesthetic education of Chinese students, patriotism, art, music education in secondary schools, national traditions.

Постановка проблеми. Музична освіта у загальноосвітніх школах Китаю існує лише сто років. Сьогодні воно особливо важливо тому, що проблема формування гармонійно розвиненої особистості дуже гостро стоїть у сучасному Китаї. Країна з майже півтора мільярдним населенням, що здійснила за останні два десятиліття гігантський прорив в галузі економічної, промислової, науково-технічної, потребує нейтралізації урбаністичних наслідків НТР, технократичної деформації людської особистості. Художньо-естетичне виховання, основою якого є залучення до музичної культури, в умовах постійного підсилення патріотичної спрямованості навчання в китайській загальноосвітній школі має стати одним із важливих факторів вирішення цієї проблеми.

Шкільне музичне виховання, яке розвивалося в один із найскладніших періодів становлення країни, насичених глобальними катаклізмами, перетворилося на державну систему, відзначену як значними досягненнями, так і серйозними проблемами. У світлі реформи освіти, що розгорнулася в Китаї з 90-х рр., його історії та сучасного стану, уявлення про шкільне музичне виховання набуває особливої актуальності. Бачення пройденого шляху, оцінка досягнень та проблем є необхідною умовою його успішних перетворень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема музичного виховання завжди цікавила вчителів і науковців. Вивченням музичної культури Китаю займалися зарубіжні вчені, такі як: Д. Кітлі, М. Лева, Д. Мейджор, А. Райт, С. Цоерен, Ф. Токей, К. Чан, Дж. Лю, Д. Кнектегес, Р. Матер, Х. Франкель тощо [1].

Різні аспекти теорії та методики шкільного музичного виховання досліджували китайські науковці, такі як Ху Мань, Чжень Чжен-до, Гуо Шензіан, Дін Ган, Зіа Сінфен, Зоу Аймін, Ма Донфен, Лу Мінде, Ма Так [1]. Освіті і музичному вихованню учнівської молоді в Україні присвячені роботи науковців: А. Ковтун, О. Михайличенко, Ю. Грищенко, М. Назаренко, О. Олексюк, В. Черкасов, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Чурікова-Кушнір, А. Растригіна [5]. Аспекти патріотичного і художньо-естетичного виховання учнівської молоді в Китаї вивчали Н. Кічук, О. Біла, О. Попова, О. Бухнієва, Ж. Сироткіна, В. Звєкова, О. Дзюба [2,3,4,5,6,7].

Нині загальноосвітня школа Китаю перебуває у полі уваги вчених країни. В останні роки їй присвячується велика кількість робіт, в яких з

різних сторін висвітлюється і музична освіта. Серед фахівців, які розглядали історію сучасної загальної музичної освіти в контексті загально-освітньої школи Китаю, перш за все необхідно назвати таких авторів, як Ван Бінчжао, Ван Юйхе, Ван Юн І, Джан Сіань, Джан Юань, Зоу Аймін, Ма Донфен, Ма Так, Лю Інцзе, Цюй Баокуй, Чжао Гуанхуй та інших[1].

Мета статті полягає у розгляді сучасного стану загального шкільного музичного виховання Китаю, аналіз основних його пріоритетів, визначення важливості художньо-естетичного і патріотичного виховання учнівської молоді засобами музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. В даний час система освіти в Китаї знаходиться в стадії реформування, і китайський уряд спрямовує до освітніх програм величезні інвестиції. Високі темпи економічного розвитку Китаю в другому тисячолітті, зростаюча конкуренція на ринку праці вимагають підвищення якості освіти, що, у свою чергу, наводить до перегляду змісту та цілей освіти на всіх його щаблях. Як і у багатьох країнах світу, у Китаї проявляється тенденція до гуманізації освіти, а її пріоритетною метою стає формування всебічно розвиненої, творчої особистості, здатної швидко адаптуватися до умов життя, які стрімко змінюються.

Викладання музики у школах Китаю має свої особливості, на які варто звернути увагу. У програмах та інших документах, що визначають спрямованість шкільної загальної музичної освіти, йдеться про необхідність продовжувати виховання учнів на основі вчення про прекрасні та важливі цінності, здійснюючи таким чином освітню політику держави у створенні соціально-духовної нації, розвиненої доброчесності у новому поколінні. Особливо підкреслюється важливість вивчення музичного мистецтва для розвитку дітей та їх духовного зростання. Тому в Китаї посилення уваги до музичної освіти є важливою стратегією організації навчання у початковій і середній школі.

Одне з дуже чітких завдань – виховання патріотизму на основі формування певних рис характеру особистості. Загальна музична освіта Китаю базується на патріотичній ідеї та народних китайських традиціях. Цілком справедливо вважається, що музика надихає учнів слідувати ідеалам, формує стійкий характер, оптимізм, розвиває здатність проникати в суть переданих думок і почуттів. У документах для шкіл вказується, що потрібно поширювати ідеї музичного навчання, зробивши музичну мову учнівської молоді початком розуміння ідеології країни, щоб у дітей була пристрасть до вивчення музичного мистецтва Батьківщини, прояву любові до музичної культури Китаю (і розуміння її національних особливостей, традиційних художньо-естетичних цінностей тощо)[3].

12 квітня 1986 року було прийнято «План п'ятирічного розвитку економіки та товариства КНР (1986-1990)». У травні 1988 року виходить «Статут музичного виховання у початкових та середніх загальноосвітніх школах-дев'ятирічках», а також доповнення до нього – «Статут з музичного виховання у молодше-середніх класах загальноосвітніх шкіл-дев'ятирічок». Якщо порівнювати цей документ із статутом 1982 року, то не можна не звернути увагу до суттєвих новацій. У статуті 1988 року вперше декларується необхідність запровадження у навчальний процес навчальних ігор та ігрових прийомів, що є знаком початку модернізації музичного освіти у школі. У минулому освоєння матеріалу у загальноосвітніх школах Китаю було засноване винятково на дидактичних прийомах. Основна мета занять у зв'язку з цим зводилася до накопичення знань та вмінь. Названий аспект модернізації узгоджується з однією з головних тенденцій теорії та практики світової музично-педагогічної думки ХХ століття в галузі масового художньо-естетичного виховання – розвитку евристичних здібностей учнів на основі активних форм навчання та виховання.

Іншою якісно новою стороною музичного виховання у загальноосвітніх школах Китаю згідно зі Статутом має стати значно глибше залучення до музики. Спочатку у програму музичного виховання учнів молодших класів шкіл Китаю входили: спів, прослуховування музики, освоєння елементарних знань з теорії та музичної літератури. У Статуті перед шкільним музичним вихованням вперше ставиться завдання формування художнього сприйняття («естетичного сприйняття музики»), вона не конкретизується у своєму змісті, звучить у ряді інших, таких як навчання співу, нотної грамоти тощо. Але сам факт постановки завдання дуже важливий, оскільки свідчить про зростання вимог до художньо-естетичного виховання[7].

У Статуті 1988 року знову наголошується на ролі музичного виховання у формуванні національної самосвідомості китайської молоді, почуттів патріотизму. У зв'язку з цим поглиблюється та ускладнюється робота з фольклорним матеріалом: поряд із насиченням репертуару народними піснями, їх виконанням ставиться завдання освоєння стильових основ провідних жанрів народної китайської музики.

У 90-ті роки Державний комітет освіти КНР розробляє ще низку документів. Торішнього серпня 1992 року були опубліковані «Статут музичного виховання в початковій і загальноосвітній школі» і «Статут музично-естетичного виховання у дев'ятирічних загальноосвітніх школах». У 1995 році – «Статут уроків мистецтва у старших класах загальноосвітньої середньої школи». Згідно останньому у всіх старших класах загальноосвітніх середніх шкіл Китаю з осені поточного року запроваджувалися «уроки мистецтва та естетики».

Зміст шкільного навчання вібрав в себе за останнє століття перспективні європейські методики, проте суттєво модернізовані та адаптовані як до сучасного етапу розвитку, так і до можливостей якісного викладання саме у китайській школі. Останнім часом інтеграційні процеси виражені найбільш явно, що виражається у відкритості європейському досвіду. Вивчення та адаптація музичних методик зміцнюється через дружні зв'язки з іншими країнами, запрошенням фахівців-музикантів – як педагогів, так і музикантів-виконавців, в активному будівництві концертних залів, виїзді китайської молоді з метою навчання за кордон та ін. Прогресивні методики музичного виховання, провідні системи музичного виховання – Е. Жака-Далькроза, К. Орфа, З. Кодая, відома в європейських країнах система цифрових нот та багато інших знайшли своє заломлення у китайському практичному досвіді викладання, спираючись на національні художньо-естетичні традиції [6].

Особливе значення при цьому має організація навчально-виховного процесу у школі, ті умови, які допомагають роботі вчителя бути успішною. З першого по четвертий клас уроки музики проводяться два рази на тиждень, з п'ятого класу – один урок на тиждень. Курс музичної освіти та виховання у початкових класах шкіл Китаю, що проходить як на уроках музики, так і на заняттях у канікули, містить співи пісень, слухання музики, гру на музичних інструментах, а також музичні ігри, закріплення музичних знань. Майже всі методики музичного навчання у китайській загально-освітній школі мають пріоритет формування художньо-естетичних цінностей та патріотичного виховання учнівської молоді, засновані на традиційних національних традиціях.

У класі зазвичай від 25 до 40 учнів. З них до 10 учнів навчаються грі на музичному інструменті. Одним з найпопулярніших інструментів є фортепіано - багато хто з учнів прагнуть навчитися грати на ньому. Крім фортепіано, – скрипка, флейта, саксофон, ударні інструменти.

Стимулюючим фактором освоєння гри на музичному інструменті є народна традиція чіткого розмежування майстерності на певні рівні (9 рівнів, як у спорті) з ретельно розробленим методичним комплексом. Освоєння кожного рівня контролюється спеціальними комісіями з атестації. Тут слід відзначити тенденцію змикання професійної та загальної музичної освіти, оскільки інтенсивний розвиток інструментального музичування створює художньо розвинене середовище та унікальні можливості для духовно-естетичного розвитку підростаючого покоління засобами мистецтва. У кожній школі працюють два чи три вчителів музичного мистецтва. Вчителі музики володіють грою на фортепіано та на другому музичному інструменті на вибір (часто це національний китайський

інструмент, наприклад, флейта, арху або піпа) для того, щоб виконувати нескладну музику та акомпанувати співу.

У кожній школі, крім уроків музичного мистецтва, є хоровий колектив (заняття 2 рази на тиждень), який готує концертні програми та бере участь у конкурсі. Репертуар хорових колективів у китайській загальноосвітній школі має чітко спрямований патріотичний характер, вокально-хорові твори виховують почуття національної гідності та віри у світле майбутнє країни. Хорові конкурси проводяться щороку. За бажанням вчителя замість хору у школі може бути оркестр чи танцювальний ансамбль. Велика увага у процесі навчання приділяється національній китайській музиці, яка наповнена художньо-естетичною красою та має патріотичне підґрунтя. Спеціально починають вивчати китайську пісню з другого класу, коли учні підготовлені до різних форм роботи.

З початку ХХ століття значно активізувалася навчально-методична та видавнича діяльність в КНР. Стрімкий розвиток цієї галузі забезпечення навчального процесу в початкових та середніх школах був пов'язаний з включенням до педагогічної та науково-методичної роботи нового покоління фахівців, розширенням видавничої та поліграфічної бази країни, інформації про досягнення за кордоном у галузі масового художньо-естетичного виховання.

У 2001 році китайську традиційну оперу Куньцой було включено ЮНЕСКО в список шедеврів усної та нематеріальної спадщини людства.

Висновки. «Загальний план художнього виховання в школах КНР» відкриває собою низку документів, призначення яких і полягало у змістовному наповненні діяльності системи шкільного музичного виховання реформаторського періоду. Документ включає у собі розділи, у яких характеризуються цілі та завдання розвитку, викладацька діяльність, педагогічні дані, кваліфікація викладачів, наукова діяльність шкільних вчителів, матеріально-технічне забезпечення навчального процесу; навчально-методичне забезпечення навчального процесу; розглядаються поглиблення та розширення знань школярів у галузі різних видів мистецтва, що має сприяти прилученню на уроках музики світу художньої культури загалом вже у ранньому віці [2]. У зв'язку з цим висувуються завдання оновлення методів та методик викладання; створення нового покоління методичних посібників, матеріалів для навчання музики; підвищення кваліфікації вчителів мистецтва. Новий рівень підготовки повинен включати вміння, необхідні для наукової розробки музично-педагогічної проблематики. встановлюються основні вимоги до організації навчального процесу в школах, шкільних програмах, організації позаурочних та позашкільних заходів, способів перевірки знань учнів та розробки

екзаменаційних матеріалів. Крізь призму інновацій у цих галузях діяльності проглядається вигляд вчителя нового типу. Як принципово нові висуваються такі положення: навчання мистецтву має відбуватися за допомогою активної взаємодії вчителі з учнями, педагогічна діяльність має давати учням можливість практично придбати знання з мистецтва. Спілкування з прекрасним має бути націлене на формування морально-етичного образу людини – громадянськості, патріотизму, самосвідомості та самоповаги як особистісного, і національного.

Із запровадженням уроків музики у загальноосвітній школі КНР методичне забезпечення музичного навчання структурно побудовано повністю. Сьогодні існує проблема його цілісності та змістовного наповнення, яку потрібно вирішувати у майбутньому з пріоритетами художньо-естетичних цінностей і збереження патріотичного виховання учнівської молоді з координацію діяльності двох освітніх систем – спеціальної музично-педагогічної та загальноосвітньої шкільної з точки зору методичного та психолого-педагогічного забезпечення рішення завдань художньо-естетичного і патріотичного виховання школярів на XXI століття.

Література:

1. Антошко М. Розвиток музичної освіти у Китаї на початку ХХ століття. Молодий вчений, 9 (73), 2019. С.137-140. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-9-73-30>
2. Кічук Н. Музична освіта у загальноосвітніх школах КНР: ефективні шляхи патріотичного виховання та збагачення духовності особистості. Том 1 № 1 (108) (2024): Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць. С.66-75.
3. Біла О. Художньо-естетичне виховання старшокласників через синтез мистецтв. «Суспільство та національні інтереси»: журнал. No 8(8) 2024. С.105-117.
4. Попова О. Художньо-естетична домінанта патріотичного виховання учнівської молоді КНР. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету, (68), С. 114-118.
5. Бухнієва О.А. Значення народної музики у парадигмі національно-патріотичного виховання молодших школярів в Україні і Китаї (порівняльна характеристика). Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки. Ізмаїл: РВБ ІДГУ, 2024. Вип 66. С.29-39
6. Сироткіна Ж. Музичне мистецтво як засіб художньо-естетичного виховання старшокласників в загальноосвітній школі КНР. Том 1 № 1 (108) (2024): Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць. С. 187-197.
7. В. Звєкова. Вплив музичного мистецтва на формування патріотичних цінностей у молодших школярів Китаю. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: Центрально український державний університет імені Володимира Винниченка, 2024. Випуск 216. С. 181-185.

References:

1. Antoshko M. (2019). Rozvytok muzychnoi osvity u Kytai na pochatku XX stolittia [The development of music education in China at the beginning of the 20th century]. Molodyi vchenyi, 9 (73). <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-9-73-30> [in Ukrainian].

2. Kichuk N. (2024). Muzychna osvita u zahalnoosvitnikh shkolakh KNR: efektyvni shliakhy patriotychnoho vykhovannia ta zbahachennia dukhovnosti osobystosti [Music education in secondary schools of the PRC: effective ways of patriotic education and enrichment of individual spirituality]. Tom 1 № 1 (108): Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka: zbirnyk naukovykh prats. [in Ukrainian].

3. Bila O. (2024). Khudozhno-estetychne vykhovannia starshoklasnykiv cherez syntez mystetstv [Artistic and aesthetic education of high school students through the synthesis of arts]. «Suspilstvo ta natsionalni interesy» : zhurnal. No 8(8) [in Ukrainian].

4. Popova O. (2024). Khudozhno-estetychna dominanta patriotychnoho vykhovannia uchnivskoi molodi KNR [Artistic and aesthetic dominant of patriotic education of Chinese students]. Naukovi visnyk Izmailskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu, (68). [in Ukrainian].

5. Bukhniieva O.A. (2024). Znachennia narodnoi muzyky u paradyhmi natsionalno-patriotychnoho vykhovannia molodshykh shkolariv v Ukraini i Kytai (porivnialna kharakterystyka) [The significance of folk music in the paradigm of national-patriotic education of younger schoolchildren in Ukraine and China (comparative characteristics)]. Naukovi visnyk Izmailskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Pedagogichni nauky. Izmail : RVB IDHU. Vyp 66. [in Ukrainian].

6. Syrotkina Zh. (2024). Muzychne mystetstvo yak zasib khudozhno-estetychnoho vykhovannia starshoklasnykiv v zahalnoosvitnii shkoli KNR [Musical art as a means of artistic and aesthetic education of high school students in a comprehensive school in China]. Tom 1 № 1 (108) : Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka: zbirnyk naukovykh prats. [in Ukrainian].

7. Zviekova V. (2024). Vplyv muzychnoho mystetstva na formuvannia patriotychnykh tsinnosti u molodshykh shkolariv Kytaiu [The influence of musical art on the formation of patriotic values in younger schoolchildren in China]. Naukovi zapysky. Serii: Pedagogichni nauky. Kropyvnytskyi: Tsentralno ukraïnskyi derzhavnyi universytet imeni Volodymyra Vynnychenka, 2024. Vypusk 216. [in Ukrainian].